

Muistio

Tutkimustietovarantohankkeen johtoryhmän kokous

Paikka: OKM, Meritullinkatu 10, nh. Väinämöinen

Aika: ma 19.3.2018 klo 13–15

Osallistujat:

- Tiedeasiantuntija Erja Heikkinen (ryhmän puheenjohtaja), opetus- ja kulttuuriministeriö
- Professori Kaisa Miettinen, Jyväskylän yliopisto
- Rehtori Petri Raivo, Karelia-ammattikorkeakoulu, ARENE-edustaja, ESTE
- Tietotekniikkapäällikkö Minna Harjuniemi, Helsingin yliopisto, FUCIO-edustaja
- IT-päällikkö Jaakko Riihimäki, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, AAPA-edustaja
- Tietoasiantuntija Aija Kaitera, Helsingin yliopisto, TUHA-verkoston edustaja
- Kirjaston johtaja Jarmo Saarti, Itä-Suomen yliopisto, Kirjastojen neuvoston edustaja
- Kehittämispäällikkö Riitta Meretoja, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, ESTE
- Pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia
- Rahoitusjohtaja Jari Toivo, Business Finland
- Pääjohtaja Juhani Damski, Ilmatieteen laitos, ESTE
- Neuvotteleva virkamies Saara Leppinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- Pääsuunnittelija Kai Husso, työ- ja elinkeinoministeriö
- Professori Pekka Appelqvist, Puolustusministeriö, ESTE
- Professori Virpi Tuunainen, Aalto yliopisto, Professoriliiton edustaja, ESTE
- Informaatikko Maija Paavolainen, Helsingin yliopisto
- Toimitusjohtaja Päivi Tikka, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta
- Johtaja Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto
- Professori Anne Mäntynen, Jyväskylän yliopisto, Tiedekustantajien edustaja
- Puheenjohtaja Keijo Hämäläinen, Tieteellisten seurain valtuuskunta, ESTE varahenkilö
- Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen, TSV
- Johtaja Antti Mäki, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus, ESTE varahenkilö johtaja Stina Westman, CSC klo 13–14
- Ylitarkastaja Jukka Haapamäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Opetusneuvos Matti Kajaste, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Kehityspäällikkö Hanna-Mari Puuska (ryhmän sihteeri), CSC - Tieteen tietotekniikan keskus

Vierailija

- Vanhempi myyntikoordinaattori Leena Jukka (ryhmän sihteeri), CSC - Tieteen tietotekniikan keskus

Asialista:

1. Kokouksen avaaminen ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 13.05 ja asialista hyväksyttiin.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen ([Liite 1](#))

Pöytäkirja hyväksyttiin.

3. Tiedoksi: Ajankohtaisten asioiden katsaus ([Liite 2](#) ja [Liite 3](#))

Hanna-Mari Puuska esitteli lyhyesti, mitä on tapahtunut edellisen johtoryhmän kokouksen jälkeen.

Kysyttiin, miten open access -julkaisut on nykyään otettu Juulissa huomioon. Metatiedoissa kentät kyllä on, mutta tiedon laatu on heikko. Kerrottiin, että kustantajatiedot kerätään, samoin open access -status, mutta tiedon kirjaaminen on riippuvainen tiedontuottajatahoista.

Ohjausryhmä päätti 8.2.2018 kokouksessaan, että käynnistetään työryhmä selvittämään nykyisen julkaisutyypiluokituksen käyttökelpoisuutta sekä VIRTJA-julkaisutietopalvelun laajentamista tiedonkeruun ulkopuolisiin julkaisuihin ja esim. asiantuntijatehtäviin. Olisi otettava huomioon, että mukana on myös open access -tiedonkeruun tuntevia henkilöitä tai ainakin, että asia otetaan työryhmän työlistalle.

Kysyttiin Etsimen ja Finnan suhteesta ja siitä, miksei Etsin voisi olla integroitu Finnaan. Johtoryhmässä nostettiin esille ajatus, että portaalin kehityshankkeessa olisi myös tutkittava mahdollisuus kehittää jatkossa Finnasta tutkimustietovarannon portaali. Meneillään olevassa tietopoliittisessa selonteossa (http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/selonteossa-painottuu-eettinen-tietopoliittikka-tekoalyn-aikakautena) eräänä tavoitteena on välttää päällekkäisten järjestelmien rahoittamista. Esimerkiksi tämä ryhmä voi auttaa etsimään synergioita eri järjestelmien välillä ja poistaa päällekkäisyyksiä. Todettiin, että tutkimustietovarannon portaalin toteutuksessa selvitetään ensin palvelumuotoilun keinoin käyttäjien tarpeet ja ns. asiakaspolut, minkä jälkeen voidaan keskustella, vastaavatko jo olemassa olevat ratkaisut (esim. FINNA) tai niiden kehittäminen näihin tarpeisiin.

Kerrottiin, että käynnissä on myös korkeakoulujen visiotyö 2030 (<http://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>), jossa pohditaan rahoitusinstrumenttien käyttöä, ja sitä, miten rahoitusmallissa otettaisiin paremmin huomioon tulevat lupaukset, eikä enää painottaisi niin paljon menneitä asioita.

Keskusteltiin hanketietovarannon esittelystä esim. yliopistojen taloushenkilöille ja siitä, miten hanketietovarannon voisi integroida organisaation omiin prosesseihin. Tämä tulee käsiteltäväksi korkeakoulujen piloteissa. Korkeakoulupilotit käynnistyvät kevään 2018 aikana. Alustavat pilotit (JY, Aalto ja SeAMK) ovat ilmoittautuneet mukaan, mutta uusia on mahdollista ottaa mukaan. Piloteissa ei toistaiseksi ole tutkimuslaitosten edustusta. Päätettiin, että keskustellaan myös tutkimuslaitosten kanssa pilottien käynnistämisestä.

Käyttötapausesimerkeissä huomattavaa, ettei tutkimustietovaranto asetu ORCIDien tai kansainvälisten järjestelmien päälle, vaan tarkoituksena on hyödyntää olemassaolevia tietoja.

Käyttötapausesimerkkejä voitaisiin käydä läpi TUHA-verkostossa. Tietovirtojen lisäksi pitäisi tuoda paremmin esille hyödyt tutkijalle. Kerrottiin, että näitä on avattu enemmän prezi-kuvauksessa (<https://prezi.com/view/ljNj83JC4RRsjmBrb8PD/>). Kysyttiin, onko

tarkoitus saada mukaan myös tutkijoiden näkemystä. Portaalin kehittämisessä on tarkoitus ottaa mukaan myös tutkijoita, mutta itse tietovarannon osalta tutkijalle kertyvät hyödyt eivät ole heti näkyvissä.

Kysyttiin, miten viestitään kysyjälle lyhyesti, mikä tutkimustietovaranto on. Tutkijan näkökulmasta olisi hyvä saada lyhyt esitys siitä, miten tutkimustietovaranto parantaa tutkijan nykytilannetta. Toisaalta tutkijan hyötyjä on vaikea ennakoida, koska kun tutkimustietovaranto on toiminnassa, tutkija ei sitä huomaa, vaan nykyiset asiat toimivat paremmin.

4. Viestintä ja osapuolten sitouttaminen
a. Etukäteiskyselyn purku ([Liite 4](#))

Hanna-Mari Puuska esitteli koosteen vastauksia. Vastauksia saatiin yhdeksältä johtoryhmän jäseneltä.

b. Keskustelua

Miten oma organisaatiosi parhaiten hyötyy tutkimustietovarannosta? TUHA-verkoston näkökulmasta on odotuksia hyödyistä, mutta ei vielä konkretisoituneita näkökulmia siitä, miten tutkimustietovaranto istuu yliopistojen prosesseihin. SA pitää hyvänä, että olisi ajantasainen näkymä siihen, mitä on tällä hetkellä käynnissä. Esimerkiksi miten paljon Suomessa tutkitaan biotaloutta eri organisaatioissa. Ajantasaisuus mahdollistaisi myös tutkimusorganisaatioiden itsearviointien suhteessa muihin. Lisäksi tuotiin esiin, että tutkimustietovarantoa voitaisiin käyttää myös tiedolla johtamiseen ja kehittää esim. hakusanoja hanketietovarannossa tätä silmällä pitäen. Metadatan laatu on toistaiseksi heikko. Koska myös OKM kerää näitä tietoja, tilastojen laatuun on kiinnitettävä huomiota. Metatietojen osalta voitaisiin hyödyntää myös Fintoa.

Kansainvälisten tietojärjestelmien kanssa yhteensopivat näkymät olisivat toivottavia, sillä tutkijat käyttävät kansainvälisiä palveluja. Metatietojen valinnoilla voidaan vaikuttaa myös yhteensopivuuteen.

Säätiöillä halukkuutta pilotteihin, vaikka kaikkia ei saataisiinkaan mukaan. Kokonaiskuvan hahmottaminen tutkimuksesta on tärkeää kaikille, myös säätiöille.

Pullonkaulaksi on muodostunut se, että vaikka kiinnostusta olisikin hyödyntää tai tuottaa tietoa tutkimustietovarantoon, organisaatioissa ei ole resursseja tai oikeita henkilöitä toteutukseen. Näin on ollut osittain esimerkiksi VIRTJA-julkaisutietopalvelun tapauksessa hyödyntämisestä kiinnostuneilla tahoilla.

Juridiikan kehittämiseen puolestaan olisi hyvä saada konkreettisia vinkkejä osallistujilta ja osallistujille. Joskus on epävarmaa ja aikaa vievää keskustella, mitä saa tehdä ja mitä ei.

Palkitseminen on toistaiseksi taaksepäin katsovaa. Mikäli halutaan siirtyä tulevaisuuteen katsovaan, niin palkitseminen olisi muutettava tukemaan tätä. Rahoitusmallin visioinnissa tulevaisuuden lupaukset ovat suuremmissa roolissa kuin menneet suoritukset.

Professoriliiton ja tutkimustietovarannon tapaamisessa 13.3.2018 nousi esille tutkijoiden tutkimusrahoituksen hakemiseen käyttämän työn määrä ja ehdotettiin myös hakemusten avaamista, jolloin samaa hakemusta voisi hyödyntää useassa paikassa ja rahoittajat voisivat helpommin löytää tutkimustaan. Todettiin kuitenkin, että näkemys ei välttämättä ole jaettu tutkijoiden keskuudessa ja useat tutkijat eivät halua julkaista tutkimussuunnitelmiaan, sillä tutkijoiden pelko varastamisesta on iso. Siitä huolimatta jonkinlainen rahoituksen väliprosessi voisi olla mahdollinen. Tutkijoita palkitaan julkaisuista, ei ideatason tutkimussuunnitelmista.

Toivottiin jatkossa ohjausryhmään tietoa European Open Science Cloudin kehityksestä. Tiedoksi tuotiin, että EU Open science policy platform (<https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=home>) kehittää kannustimia nimenomaan avoimen tieteen edistämiseksi. FAIRDATAn tavoitteena on, että kesään mennessä saataisiin toimintasuunnitelma lausuntopyyntöille. Toimintasuunnitelman luonnoksessa on melko yksityiskohtaisiakin työkaluja tutkijalle.

OECD tiede- ja teknologianeuvoston kokouksessa puhuttiin avoimen tieteen lisäksi avoimesta innovoinnista. Vaikka OECD ei Suomea velvoitakaan, niin siitä saadaan taustatukea omaan keskusteluun.

Toivottiin, että journal.fi –palvelun metatiedot siirtyisivät automaattisesti muihin palveluihin. Niissä kerätään muun muassa tekijöiden ORCID-tunnisteita, mutta ne eivät siirry eteenpäin yliopistoihin tai JUULIin. Journal.fi:sta voi esittää kommentteja ja toivomuksia TSV:lle Lea Ryynänen-Karjalaisen kautta.

5. ORCID

Ajankohtaiset asiat, keskeiset kehityskohteet ja hyödyntäminen tutkimustietovarannossa sekä muissa tutkijan palveluissa ([Liite 5](#))

Hanna-Mari Puuska esitteli.

Kommenttipuheenvuorot Kaisa Miettinen, Jyväskylän yliopisto (Liite 6) sekä Heikki Mannila, SA ja Aija Kaitera, TUHA

Kaisa Miettinen: ORCID on hyvä esimerkki viestinnän haasteesta. Jyväskylän yliopistossa on pari vuotta tehty kampanjointia ORCIDin käytön edistämiseksi.

Jyväskylässä on noussut esiin, että affiliaatioiden nimistä olisi oltava yksiselitteiset ohjeet, ettei esim. Jyväskylän yliopistoa kirjoitettaisiin usealla (nykyisin 23:lla) eri tavalla. ISNI- ja ORCID-tunnisteiden käyttö on herättänyt epäselvyyttä siitä, kumpaa pitäisi käyttää. Toistaiseksi tunnisteet eivät toistaiseksi keskustele keskenään. Tällä hetkellä Kansalliskirjasto hallinnoi ISNI-tunnisteita, mutta tutkijan näkökulmasta ne ovat sattumanvaraisia. ORCID tukee tutkijan julkaisutietojen saamista tutkimustietojärjestelmiin kun työpaikka vaihtuu eli sen lisäksi että se auttaa kun tutkijan nimi vaihtuu, myös silloin kun affiliaatio vaihtuu.

Aija Kaitera: Kansallisen ORCID-työryhmän puheenjohtajana Kaitera toi esille kaksi selkeää käyttötapausta, joissa tutkijan kannattaisi käyttää: tutkijan saama näkyvyys ja julkaisutietojen liittäminen ORCIDiin. ORCID lisää tutkijan saamaa näkyvyyttä ja korkeakoulujen tutkimustietojärjestelmät voivat tätä tukea päivittämällä tutkijoiden profiileja ORCID-palvelussa automaattisesti. Muita palveluita tutkijoille ei korkeakoulujen puolesta tällä hetkellä ole. Julkaisutiedonkeruuta olisi mahdollista automatisoida huomattavasti, jos ORCID-tunniste olisi laajasti käytössä julkaisuprosessin alusta alkaen. ORCID-tunnisteen käytön laajentamisessa korkeakoulut kuitenkin tarvitsevat tukea muilta toimijoilta esimerkiksi siten, että tunnistetta kysyttäisiin ja sitä pidettäisiin näkyvillä rahoittajien verkkopalveluissa. Suomessa meillä ei ole sellaista ”killer appia”, joka olisi tutkijan tutkimustoiminnan kannalta välttämätön ja jonka käytössä ORCID-tunniste olisi pakollinen.

Heikki Mannila: Tutkijan identifiointi on tärkeää, vaikka suomalaisilla yleensä onkin aika yksikäsitteinen nimi. Tiedot ovat kuitenkin Yhdysvalloissa olevalla serverillä. Suomen Akatemiassa myönnetään, että rahoittajan vaatimuksista ORCID-tunnisteen käyttö kyllä lisääntyy, mutta Akatemiassa seurataan koko tieteen tulevaisuutta. Esimerkiksi avoin tiede tunnistetaan eri tavalla koko tieteen tulevaisuutta koskevaksi kuin ORCIDin käyttö. Suomen Akatemiassa on katsottu, miten muualla on edetty ja miten muut tiedeorganisaatiot suhtautuvat ORCIDiin. Akatemiassa nähdään ORCIDin liittäminen julkaisuihin tärkeämpänä kuin CV-tietojen hakeminen ORCIDista.

BusinessFinland ei edellytä ORCIDia eikä CV:tä rahoitushakemuksiin.

ORCID-tunnisteen käyttöön ei voida pakottaa, jolloin siitä ei tule täysin kattavaa. Kansainvälisessä tutkijayhteisössä kuitenkin ORCID on henkilön nimeä yksiselitteisempi tunniste.

6. Muita asioita
7. Seuraava kokous ma 20.8.2018 kello 13–15.
8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 14.51.